

УДК 130.2

**ПРАКТИКА МОРАЛЬНОГО
САМОВДОСКОНАЛЕННЯ НА ПРИКЛАДІ
БІОГРАФІЧНОГО ПРОЕКТУ ІРЕНИ САНДЛЕР**

О.М. Єрахторіна, кандидат філософських наук
асистент кафедри культурології Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена проблемі, надзвичайно актуальній у сучасних умовах, коли від рівня розвитку духовності особистості одночасно з її інтелектуальним розвитком залежить хіба що не виживання та подальше існування людства. Саме тому приклади особистісного самовдосконалення, механізми його реалізації в біографічних проектах на сьогодні є значущими та аргументованими. Людей, які увійшли у духовну історію людства результатами гуманістично спрямованої діяльності, підтверджуючи цінність праведного способу життя, свідомо виступаючи проти морального релятивізму і культу швидкого збагачення, можна вважати справжніми індивідуальностями, носіями гуманістичних моральних цінностей. Ірена Сандлер – одна з таких особистостей.

Ключові слова: самовдосконалення особистості, біографічний проект, індивідуальність.

XX – XXI сторіччя дослідники досить часто вважають ерою порожнечі і безкінечного процесу спокуси, коли панівним є інстинкт,

а не розум, коли індивід часто орієнтується виключно на матеріальну користь, а до «вищих цінностей» залишається майже байдужим, свідомо чи ні сповідуючи споживацько-гедоністичні ідеали. Саме тому фундаментальне значення для людини має відігравати вибір стратегії життя, тобто «стратегії розпізнавання своєї біографії у соціальному оточенні й, насамперед, розпізнавання свого ідентичного «Я» через практичну дію» [3, с. 17]. Час людини як творця, будівника власного життя можна назвати екзистенційним часом. Цей аспект людського буття характеризується вибором способу самовизначення, самореалізації, побудови життєвої стратегії, осмисленням і оцінкою часу життя, формуванням суб'єктивної картини власного життя в контексті суспільного.

Для сучасного суспільства перехідного типу та індивідуальних стратегій людини характерним є прагнення до грошового успіху, «при цьому не принципово, в якому професіональному просторі вона (людина) проектує свою біографію» [3, с. 136]. Весь життєвий простір людини формується на основі «а) біографічної спрямованості індивіда до конкретного типу грошової виділеності та б) сприятливого ціннісно-нормативного середовища – атмосфери соціальної поваги саме до цього типу життєвої філософії» [3, с. 136].

В історії людства завжди були і є індивідуальності, біографічний проект яких будувався на основі alter- світогляду, що відповідним чином спрямовує реалізацію їх потенціалу на гуманістичній основі. При цьому визначальними факторами, що спонукали подібних особистостей до самовдосконалення як засобу реалізації гуманістичних принципів, є світоглядна позиція, розвинений вольовий фактор, вміння здійснювати самовиховну діяльність тощо. На жаль, у розвитку людства моральне самовдосконалення було й залишається справою окремих особистостей, здатних у самоздійсненні долати стереотипи масової культури. У періоди історії, коли від людини, людського фактору мало що залежало, це було не так небезпечно, як у сучасну епоху, коли людина озброєна значним

технічним і техногенним потенціалом, але можливості використання його не обмежуються чітко визначеними правилами внутрішньої саморегуляції, в тому числі морального характеру: рівень зовнішньої свободи дозволяє використовувати надбання науково-технічного прогресу як заради людства, так і проти нього, оскільки немає тих моральних меж, що більшість сучасників не зможе перетнути.

Саме тому необхідною умовою аналізу самовдосконалення особистості є дослідження механізмів його практичної реалізації, що виявилось можливим шляхом опрацювання біографічної, мемуарної, публіцистичної та іншої літератури, у тому числі серії «ЖЗЛ». На жаль, не завжди можна знайти чи виявити мотиви, що стали внутрішнім спонуканням певної особистості до самовдосконалення, оскільки сучасники видатних гуманістів фіксували лише конкретні прояви альтруїстичного служіння, не прагнучи виявити внутрішні мотиви їхньої діяльності. Можливо, саме тому технології самовдосконалення особистості у багатьох випадках не демонструються, але їхня наявність очевидна і виявляється у загальній тенденції життя таких людей заради інших.

Аналізуючи біографії, мемуари, автобіографії видатних людей, можна зробити висновок, що в формуванні їх як особистостей, а потім індивідуальностей, «суттєву роль відігравали такі фактори: 1) природні дані або індивідуальні здібності; 2) те, що надає людині суспільство, тобто властивості, набуті під впливом виховання та освіти; 3) те, що людина робить сама: якості, вироблені у процесі самовдосконалення... Вони, як правило, самі себе «робили»... чим вище культура (освіта) особистості, особливо моральна, тим всебічнішим, інтенсивнішим, цілеспрямованішим є самовиховання» [2, с. 106, 156].

Різні епохи висували різні вимоги до людини, але всі ті, кого людство вважає великими особистостями, продемонстрували зразки служіння людству. ХХ сторіччя привнесло до історії людства прізвища багатьох особистостей, але механізми їхньої роботи щодо себе, на жаль, не стали

предметом аналізу дослідників, основна увага яких зосереджена здебільшого на етичних теоріях та зовнішніх детермінантах становлення індивідуальностей.

У 2010 році на Нобелівську премію миру було номіновано жінку, чие прізвище невідоме широким колам населення. Втім, премії вона так і не отримала, померши у віці 98 років. До цього, у 1965 році Ірена Сандлер (1910 – 2008) була занесена до списку Праведників світу організацією «Яд-Вашем», але отримала вона цю нагороду лише у 1983 році, коли уряд Польщі дозволив їй виїхати за межі країни.

До кінця життя найважчим спогадом для Ірени, за її словами, залишалася сцена, яку вона побачила біля Варшавського гетто: діти, настільки слабкі, що не могли вже піднятися і лише шепотіли «Хліба...». Після повернення з роботи через декілька годин на ту ж саму вулицю вона бачила тіла вже мертвих дітлахів, які щойно просили їжі. Після неодноразових подібних зустрічей із жахами життя дівчина вирішила допомагати комусь, не маючи змоги мовчки спостерігати за тим, що відбувається.

У 1942 році Сандлер вступила до підпільної організації «Зігота» і за допомогою десятка товаришів організувала великомасштабну кампанію щодо спасіння єврейських дітей.

Маючи «скриті мотиви», жінка влаштувалася на посаду сантехніка / зварювальника до Варшавського гетто. На дні сумки для інструментів вона почала виносити маленьких дітей, а в автомобілі у неї був мішок для дітей доросліших. Задля прикриття у машині був натренований підпільниками собака, який починав гавкати, коли машина проїжджала повз ворота гетто, тим самим не даючи можливості солдатам почути плач дітей. Ірена чітко усвідомлювала ризик, на який свідомо наражалася, не знаючи, чи вийде вона за межі гетто наступного дня живою.

Після цього Ірена відвозила дітей до польських сімей, яким могла довіряти, а пізніше влаштовувала до притулків чи монастирів. При цьому

вона хвилювалася через те, що дітям доводилося переживати особисту драму тричі на життя: спочатку їх забирали із рідної домівки, потім від прийомних батьків, після чого вони потрапляли у притулки для сиріт чи монастирі [1]. Ірена вела списки усіх винесених нею дітей, після війни спробувала знайти їхніх батьків заради возз'єднання родин, але більшість з них закінчили життя у газових камерах.

За час такої діяльності жінка змогла винести і тим самим врятувати 2500 дітей. Ціною за це став арешт у жовтні 1943 року, тортури гестаповців та майбутній розстріл. У день страти друзям вдалося звільнити Сандлер – вони дали хабара гестаповцю і той вніс її до списків розстріляних.

Будучи кандидатом на отримання Нобелівської премії миру, Ірена Сандлер сказала: «Я виходжу із себе, коли мене називають героєм... Я робила те, що робила б на моєму місці кожна нормальна людина...». Вона переживала усе своє життя лише про те, що не змогла допомогти усім тим дітям, які потребували її допомоги.

Одна з найактуальніших проблем сучасності – необхідність створення умов для формування особистості, що здатна не тільки до індивідуальної самореалізації та конкуренції, а особистості цілісної, спроможної до виявлення вищих людських якостей, які й визначають її світоглядну, громадянську і життєву позицію – такої індивідуальності, як Ірена Сандлер, герой всіх часів і народів.

Література

1. Весна – это люди. Памяти Ирины Сандлер [Электронный ресурс] / Храм святителя Феодосия Черниговского. – 2011. – Режим доступа: <http://www.hram-feodosy.kiev.ua/article/4/9/311/1>. – Загл. с экрана.
2. Лозовой В. А. Самовоспитание личности: философско-социологический анализ / В. А. Лозовой. – Х. : Основа, 1991. – 208 с.
3. Согомонов А. Ю. Генеалогия Успеха и Неудач / А. Ю. Согомонов. – М. : Солтэкс, 2005. – 384 с. – (Б-ка Центра социол. образования).

ПРАКТИКА МОРАЛЬНОГО САМОСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ НА ПРИМЕРЕ БИОГРАФИЧЕСКОГО ПРОЕКТА ИРЕНА САНДЛЕР

О.М. Ерахторина

Статья посвящена проблеме, которая чрезвычайно актуальна в современных условиях, когда от уровня развития личности наряду с ее интеллектуальным развитием зависит практически выживание и дальнейшее существование человечества. Именно потому примеры личностного самосовершенствования, механизмов его реализации в биографических проектах сегодня являются значимыми и аргументированными. Людей, которые вошли в духовную историю человечества результатами гуманистически направленной деятельности, подтверждая ценность праведного способа жизни, сознательно выступая против нравственного релятивизма и культа скорейшего обогащения, можно считать подлинными индивидуальностями, носителями гуманистических моральных ценностей. Одна из таких личностей – Ирена Сандлер. Ее деяния потребовали от женщины практически полного отказа от удовлетворения своего «Я», весь смысл ее существования сосредоточился на возможностях помощи реальным людям путем самопринуждения и самоограничения. Без этих механизмов личностного саморазвития, в частности, самосовершенствования невозможны такие проявления личностной функциональной активности, как альтруизм, бескорыстие, эмпатия, забота о других.

Ключевые слова: самосовершенствование личности, биографический проект, индивидуальность.

IRENA SANDLER'S BIOGRAPHICAL PROJECT AS AN EXAMPLE OF MORAL SELF-IMPROVEMENT PRACTICE

Olga Yerakhtorina

The article deals with the problem which is extremely relevant nowadays, when survival and even existence of mankind depend upon a personality's development of different kinds level, as well as on her or his intellectual development,. That's why the examples of personal self-improvement and mechanisms for its implementation in the biographical projects are significant and well-reasoned today. People who have made the spiritual history of mankind with the results of their humanistically orientated activities, confirming a righteous way of life value, consciously opposing moral relativism and rapid enrichment cult, can be regarded as genuine individuals, carrying humanistic moral values.

Irena Sandler belongs to them. Her actions demanded of the woman almost complete failure in meeting her "I", her existence whole point was focused on opportunities of helping real people by her self-constraint and self-restraint. Without these person's self-development mechanisms, in particular, without self-improvement, any functional personal activities, such as altruism, selflessness, empathy, taking care of others, are not possible.

Keywords: personal self-improvement, biographical project, individuality.